

Terezínská iniciativa 101

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

září 2020

Foto: Matěj Stránský

*Vzpomínku na Bllb organizoval Památník ticha
ve spolupráci s Institutem terezínských skladatelů,
Židovskou obcí Praha, Spolkem pro podporu osob
dotčených holocaustem, Terezínskou iniciativou
a Židovským muzeem v Praze.*

Co přejete Terezínské iniciativě do dalších třiceti let a stejnojmennému časopisu do druhé stovky?

Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea v Praze:

Založení Terezínské iniciativy před 30 lety představovalo pro české a moravské židovské společenství důležitý symbol: vyvraždění téměř 80 000 Židů z Čech a Moravy již nadále nemělo být anonymní položkou v rubrice „československé oběti války“, poprvé od komunistického puče se otevřela možnost, aby přeživší šoa mohli bez omezování a obav připomínat tragickou ojedinělost nacistického protizidovského běsnění. Ti kdo ho přežili, vytvořili organizaci, která se záhy stala významnou součástí opětovně se formující demokratické společnosti. I s přispěním Terezínské iniciativy se rozběhl vědecký výzkum zaměřený na osudy domácí židovské populace během války, neocenitelný byl a stále je osobní příspěvek členů Terezínské iniciativy ke vzdělávání žáků a studentů o perzekuci Židů za druhé světové války. Terezínská iniciativa současně vždy aktivně vystupovala proti novodobým projevům antisemitismu, netolerance a rasovým predsudkům.

Časopis Terezínská iniciativa svým posledním číslem naplnil první stovku. Pro všechny, kdo se zajímají o válečný osud Židů, se stal respektovaným zdrojem informací, jeho texty v širokém žánrovém rozpětí připomínají minulost tak, aby i dnes zůstala živá. Redakci za to patří dík.

Do dalších let přeji všem, kdo se v Terezínské iniciativě spojili, aby nadále pokračovali v cestě, kterou se tato záslužná organizaci vydala před 30 lety. Každému jednomu pak přeji co nejpěknější zdraví a pohodu.

Ať se Terezínské iniciativě, jejím členům a stejnojmennému časopisu co nejvíce daří.

Pavel Štingl, ředitel Památníku ticha:

...neuvěřitelných třicet let. Dá se říci dobrých a úctyhodných let. Přál bych Terezínské iniciativě, aby nestárla. Což ovšem může – vzhledem k věku přeživších vypadat skoro esotericky. Já mám ale na mysli nestárnutí v odkazu, v návratu k aktivnímu veřejnému a odbornému dialogu, který vedle aktivních členů Terezínské iniciativy, vedl také její Institut. Považuji jej za dobrou cestu, jak udržet paměť ve veřejném prostoru viditelnou a slyšitelnou, jakkoli hlasy některých zasloužilých členů v posledku trochu slábnou.

Hodně štěstí.

Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín:

Za třicet let své existence se Terezínská iniciativa stala společnou platformou pro přeživší šoa, jejichž osudy byly v období komunistické diktatury často záměrně přehlíženy, opomíjeny a v lepším případě zastřešovány pod jedinou tehdy možnou hlavičkou – protifašistických bojovníků – což ne vždy plně důvod jejich válečného utrpení vystihovalo.

Partnerství Terezínské iniciativy a Památníku Terezín je zcela bezprostřední, nejen proto, že se naše názvy vztahují ke stejnému tragickému místu. Zastáváme totiž i stejné morální hodnoty

a já budu vždy jako ředitel Památníku Terezín tyto hodnoty prosazovat. Spolupráce Terezínské iniciativy s Památníkem Terezín dělá naši instituci výjimečnou a nesmírně si jí vážím.

Těším se na další součinnost s druhou a třetí poválečnou generací členů Terezínské iniciativy, kteří si rovněž přejí zachovat odkaz svých předků.

Vojtěch Blodig, Památník Terezín:

Se členy Terezínské iniciativy jsem úzce spolupracoval od svého nástupu do Památníku Terezín před třiceti lety. Mým úkolem byla především příprava expozice Muzea ghetta a poté dalších expozic přibližujících tragické osudy Židů v letech nacistické okupace, jakož i rozvinutí vědeckého výzkumu této problematiky. Podíl členů Terezínské iniciativy na realizaci těchto úkolů byl naprosto nezastupitelný a zásadním způsobem přispěl k jejich vysoké kvalitě i mezinárodnímu ohlasu. Stejně zásadním způsobem se rovněž podíleli na počátcích a poté dalším rozvoji vzdělávací činnosti Památníku Terezín, které se účastní doposud.

Terezínské iniciativě proto upřímně přeji další léta úspěšné činnosti včetně rostoucího zapojení příslušníků druhé a třetí generace do jejich aktivit.

František Bányai, předseda ŽOP:

Židovská obec v Praze přeje Terezínské iniciativě, všem jejím členům a stejnojmennému časopisu k 30. jubileu mnoho úspěchů a radosti ze života.

Michal Borges, tajemník ŽOP:

Po roce 1989 vzniklo mnoho organizací a spolků, které si daly za úkol připomínat oběti holocaustu v České republice. Jedna z nich je ale úplně autentická, neboť ji založili ti, kteří hrůzy holocaustu sami prožili. Nezaložili ji pro vlastní uspokojení, ani proto, aby získali ocenění či pomoc, ale proto, aby všemi silami bránili opakování takových hrůz.

Přeji Terezínské iniciativě plno sil v její práci a současně si přeji, aby úsilí Terezínské iniciativy nebylo třeba.

Petr Papoušek, předseda FŽO:

Děkuji Terezínské iniciativě za možnost napsat pár řádek ke kulatému výročí organizace a také pozdravit všechny členy. Již 30 let TI vykonává nezastupitelnou roli, při důstojné připomínce všech, co zahynuli během šoa, a také především v rámci vzdělávání a výchovy dalších generací s cílem předcházet rasismu, xenofobii a antisemitismu. Dnešní doba nám ukazuje, že význam TI roste a především dnes je důležité neustále připomínat minulost a poučit se z ní.

Přeji TI do dalších 30 let hodně aktivit, pozorných posluchačů a časopisu TI čtenáře, kteří čekají na další vydané číslo. Ať se nám všem daří.

Vzácná návštěva v Terezíně

V souvislosti se současným německým předsednictvím v Radě Evropské unie navštívila ve dnech 19.–20. srpna Českou republiku spolková ministryně spravedlnosti paní Christine Lambrecht. Vlastním účelem cesty, také snad proto, že předsednictví v roce 2022 bude přebírat ČR, bylo jednání s českou ministryní spravedlnosti M. Benešovou, a hlavním bodem jednání měla být nutnost rozhodného potírání antisemitských a rasistických jevů v současné evropské společnosti. V Praze se také setkala se zástupci dalších organizací a nadací – Friedrich-Ebert-Stiftung, Rosa-Luxemburg-Stiftung, Hanns-Seidel-Stiftung a Friedrich-Naumann-Stiftung. Privítali ji i v pražském sídle Ec chajim,

ministryně ode mne dostala za úkol spočítat lůžka na kavalcích, aby zkusila pochopit, co je to žít v takové ubikaci. Ještě jsem ji upozornila, že něco v této napodobenině neodpovídá realitě, totiž, že tu nejsou blechy a štěnice. Potom s doc. Blodigem a dr. Roubínkem prošli výstavou umění. Kromě výtahu už vše fungovalo. Nahoře na půdě v přednáškovém sále dr. Roubínek na úvod krátce promluvil o PT, jeho historii a současnosti, po něm jsem dostala slovo já. Vyprávění jsem doprovázela promítáním fotodokumentace. Paní ministryně měla docela dost otázek, takových zcela neformálních, jako když se člověk opravdu snaží vmyslet

Německa, což jí přijde obzvláště zřůdné, když si uvědomí nesmazatelnou vinu Německa za holocaust. Poté se paní rabín David Maxa pomodlil El male rachamim. Paní Lambrechtová s celou delegací navštívila ještě někdejší modlitebnu, projela ghettem, kde chtěla, abych jí také ukázala, kde byl tehdejší dívčí Heim, takže o Terezíně už musela něco vědět. Snad četla knihu o dívkách z pokoje 28? Návštěvu Terezína pak zakončila prohlídka Muzea ghetta komentovaná průvodcem z nejzasvěcenějších – doc. Blodigem.

Před odjezdem paní ministryně všem velice poděkovala a i potom pracovníci německého velvyslanectví

Ch. Lambrecht píše do Pamětní knihy

D. Maxa se modlí

Ch. Lambrecht, J. Roubínek a M. Vidláková

progresivní židovské komunity v České republice, kde se setkala s její předsedkyní Annou Noskovou a s rabínem Davidem Maxou.

Cesta paní ministryně ale nevedla přímo do Prahy. Na její přání byla velká část prvního dne její návštěvy v ČR věnována zastávce v Terezíně. Organizátoři návštěvy mne požádali, abych se paní ministryni v Terezíně věnovala. Německá ambasáda mi poslala rámcový harmonogram návštěvy, že mne do Terezína vezmou s sebou a že bych v *Magdeburkách* hned po ředitelově úvodu vyprávěla, jaké to pro mne v Terezíně bylo. Program jsme detailně domluvili s PhDr. Janem Roubínkem, ředitelem PT (a členem TI. Mnozí členové znají jeho babičku Evu Liškovou).

Návštěva dorazila do Terezína v pozdějším dopoledni – a jako nashvál, právě v ten den se porouchal výtah. Takže po uvítání před *Magdeburkami* nastala malá změna, že tedy nejprve navštívíme ubikaci. Paní

do situace tehdejších vězňů. Tak jsem jí dala několik vybraných básní Ilse Weberové, které jsem pro ni předem připravila, s tím, že když chce pochopit tehdejší pocity a prožitky vězňů, že v ničem jiném to snad nenajde lépe vyjádřeně.

Potom nás ještě na půdě čekalo občerstvení, a nebyla to Linsenersatz-Suppe a kroupy!

Musím říct, že paní ministryně ze sebe nedělala žádného potentáta, chovala se celou dobu jako normální člověk, což je mi u politiků sympatické. Velice se o všechno zajímala, pozorně naslouchala všem výkladům. Po *Magdeburkách* pokračoval program prohlídkou krematoria, následovala zastávka u památného stromu terezínských dětí. Zdálo se, že příběh tohoto stromu ji opravdu dojal, protože nijak neskrývala zavlhlé oči. Na hřbitově u velké menory položila věnec a pronesla řeč, v níž právě hovořila o vstupu antisemitismu v Evropě, včetně

říkali, že Terezín na ni velice zapůsobil, že se ještě i druhý den v řeči k návštěvě vracela.

**Michaela Vidláková,
foto Katrin Bock**

U stromu terezínských dětí

Vzpomínka na BIIb

Michal Stránský

foto Matěj (MaS) a Michal (MiS) Stránští

Zatímco na některých místech ve světě se 14. července slaví pád Bastily, my nemáme k oslavě důvod, my jsme si jen připomněli tragické završení osudu rodinného terezínského tábora. V noci z 8. na 9. března přišlo v Osvětimi o život takřka 4000 lidí, mezi 10. a 12. červencem 1944 zbylých 3500 vězňů z rodinného tábora BIIb.

V úterý 14. července jsme se v podvečer sešli u pamětní desky na zdi hotelu Mama Shelter Praha (dříve Parkhotel), abychom si připomněli tragickou událost, která se stala před 76 lety.

Pro dokreslení předválečné nálady nám na místě někdejšího Radiotru zahrál na housle Pavel Švestka melodie písniček Osvobozeného divadla. Původně byly koncert a pietní vzpomínka plánovány Památkovým úřadem k letošnímu březnovému výročí, kvůli koronavirové karanténě byly však přesunuty na červencové datum.

Po chvilce u pamětní desky jsme přešli do nedaleké dvorany Veletržního paláce, kde se konal koncert Bennewitzova kvarteta. Na koncertě, který moderovala Halka Třešňáková, zazněla hudba Josefa Suka, Hanse Krásky, Viktora Ullmanna a Ervina Schulhoffa.

foto MaS

foto MiS

foto MaS

foto MaS

foto MiS

foto MaS

foto MiS

foto MaS

Při vstupu do Velké dvorany Veletržního paláce byla možnost zhlédnout výstavu Památníku ticha fotografií Jana Lukase s texty Ondřeje Kundry „Druhý život Vendulky V“.

Vzpomínku na BIIb organizoval Památník ticha ve spolupráci s Institutem terezínských skladatelů, Židovskou obcí Praha, Spolkem pro podporu osob dotčených holocaustem, Terezínskou iniciativou a Židovským muzeem v Praze. Záštitu nad vzpomínkovou akcí převzali ministr kultury Lubomír Zaorálek, ministr zahraničních věcí Tomáš Petříček, radní pro kulturu hl. m. Prahy Hana Třeštíková a starosta Prahy 7 Jan Čížinský.

Symbolem vzpomínky na likvidaci tzv. terezínského rodinného tábora byla Sněhurka Walta Disneyho, slavný animovaný film, který se objevil v Praze těsně před druhou světovou válkou. Děti odjíždějící v transportech do Terezína si tuto vzpomínku nesly s sebou jako jeden z posledních dotyků svobodného světa a společného rodinného prožitku.

„Koncert se koná v době, kdy vláda České republiky rozhoduje o zřízení nové státní příspěvkové organizace, která převezme vývoj projektu nazvaný Památník ticha. Dá se předpokládat, že přestavba železniční stanice na aktivní centrum pro odkaz válečných událostí se začne realizovat již koncem tohoto roku,“ říká Pavel Štingl z Památníku ticha.

foto MaS

foto MaS

Z projevu Michala Klímy, předsedy správní rady NFOH, předneseného 27. ledna 2020 v Senátu PČR v Den památky obětí holocaustu:

Dovolte, abych letos svou řeč nevěnoval jen minulosti, ale abych zmínil právě zde – v sídle jedné z komor našeho Parlamentu něco, co považuji za naprosto skandální. Jde o prodej suvenýrů s portréty válečných zločinců. Vloni v listopadu na to dokonce upozornil velvyslanec Spolkové republiky Německo J. E. pan Christoph Israng. Byl zděšen, když na ulici v Praze viděl prodávát masky s podobou Adolfa Hitlera. Napsal na svém twitterovém účtu: „Češi za nacistického režimu tolik trpěli. Proč se teď v centru Prahy prodává takový odpad?“

Reakce na velvyslancův tweet byla taková, jak je u nás bohužel běžné: Média o tom informovala, několik politiků

vyjádřilo své pohoršení, policie řekla, že se věci zabývá, a suvenýry se vesele prodávají dál. Nejen masky Hitlera, ale i trička a hrnečky s podobami nacistických zločinců. Zájemci si tak mohou pořídit do své kredence hrnek s podobou Adolfa Eichmanna, Heinricha Himmlera, Hermannu Göringa, Reinharda Heydricha, K. H. Franka a samozřejmě i Adolfa Hitlera – toho v mnoha provedeních – dokonce i ve variantě portrétu zasazeného do velikonoční kraslice nebo do vánoční ozdoby na stromeček. Tento odporný sortiment nabízí nakladatelství Naše vojsko. A nejde o nic neznámého. Média o tom pravidelně už mnoho let píší. Vedení nakladatelství se k tomu nejen hrdě hlásí, ale ještě si pochvaluje, jak mu jdou prodeje.

Policisté zasahují v pražském knihkupectví Naše Vojsko, které prodává kalendář s nacisty

„Provádíme úkony trestního řízení v jedné prodejně na Smíchově. Víc vám říci nemohu,“ řekla policejní mluvčí Eva Kropáčová Deníku N. Že se jedná o prodejnu knih Naše Vojsko, poté upřesnila na dotaz Aktuálně.cz.

„Policisté z odboru extremismu a terorismu provádí úkony trestního řízení této spojitosti. Jelikož si ve věci vyhradilo Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 5 poskytování informací, nebudeme k tomu v tuto chvíli říkat více,“ dodala Kropáčová.

Nakladatelství Naše vojsko čelí trestnímu oznámení, které podal předseda Nadačního fondu obětí holocaustu Michal Klíma. Obchod je dlouhodobě kritizovaný za prodej předmětů s nacistickou symbolikou, nedávno začal prodávat kalendář s představiteli třetí říše.

V reakci na to dostalo nakladatelství výpověď z prostor, kde mělo sklady i svou jedinou kamennou prodejnu. Sklad patří ministerstvu vnitra, prodejna magistrátu. Podle šéfa resortu Jana Hamáčka byl poslední kapkou právě zmíněný kalendář.

8. 6. 2020 – převzato z internetu

TEREZÍNSKÁ INICIATIVA - MEZINÁRODNÍ TEREZÍNSKÉ SDRUŽENÍ
TEREZÍN INITIATIVE - INTERNATIONAL TEREZÍN ASSOCIATION
THERESIENSTÄDTER INITIATIVE - INTERNATIONALE THERESIENSTADT-VEREINIGUNG
110 00 Praha 1, Maiselova 18 " Tel/fax (+420)222310681 " E-mail: terezinskainiciativa@gmail.cz " www.terezinstudies.cz

Vážený pan
Mgr. Radek Vondráček,
předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

V Praze dne 1. 6. 2020

Vážený pane předsedo,
píšeme Vám jménem Terezínské iniciativy, spolku bývalých židovských vězňů ghetta a koncentračních táborů a jejich přímých potomků.

Předsednictvo Terezínské iniciativy si nesmírně váží Vašich postojů, které jste již mnohokrát vyjádřil ve svých proslovech i článcích, otištěných v médiích a na sociálních sítích, a to zejména v poslední době. Vážíme si Vašich slov, která jste pronesl 27. ledna letošního roku v Senátu PČR v Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti:

„Víme, co za sebou holocaust nechal za hrůzy. Šest milionů brutálně zavražděných. Další miliony vyhnaných a ožebračených. Zničené rodiny, z nichž mnohé se ze svých ztrát nevzpamatovaly dodnes. Pošlapání humanity a poničení samotné duše civilizace. To víme. Ale ptejme se, jaké byly příčiny šoa? Proč se proti němu lidé nepostavili, proč zůstali buď neteční, nebo se i aktivně řadili do průvodu vedeného nacistickou lůzou? A zejména se ptejme: může se něco takového opakovat?“

V poslední době si zvláště ceníme, že jste se postavil proti legálnímu prodeji předmětů s nacistickou tematikou. Jasně a stručně jste to odsoudil i na svém twitteru <https://twitter.com/vondraczech>, kde doslova píšete: „... musíme my, zákonodárci, zákon změnit.“ Žádáme vás proto, jako předsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, abyste tedy skutečně co nejdříve vyvolal v Poslanecké sněmovně jednání o změně zákona, který prodej nacistických symbolů umožňuje tím, že ponechává podobnou činnost našimi zákony nepostižitelnou. Jistě chápete, že např. prodej kalendáře s nacistickými pohlavími nutně musí hluboce urážet nejen členy našeho spolku, ale všechny, kteří vinou těchto pachatelů prožili za 2. světové války neuvěřitelné hrůzy.

Chápeme, že současné krizové období pandemie, spojené s nevídaným negativním ekonomickým dopadem, požaduje od Poslanecké sněmovny řešení velice akutních problémů, nicméně i tak, kdyby Ústavně právní výbor a Výbor pro lidská práva sněmovny připravily zdůvodněné znění dodatku k dosavadnímu zákonu, jsme přesvědčeni, že by takový dodatek nevyvolal ve sněmovně dlouhé jednání a nenarazil na větší odpor.

Jistě nejsme jediní, kdo se na Vás v této věci obrací. Opravdu si velice vážíme toho, jak se stavíte k současnému dění, které se nás velice dotýká, a rádi bychom se od Vás dozvěděli, kdy a jak bude sněmovna záležitost řešit.

S upřímným přáním úspěchu ve Vaší činnosti
Předsednictvo Terezínské iniciativy

Opožděná vzpomínka a dík

Evelina Merová, červen 2020

Čas utíká. Pamětníků holocaustu je pořád méně. Brzy se tato doba stane jen odstavcem v učebnici dějepisu. Proto cítím povinnost napsat něco, co už nikdo neví. O dvou vzácných, skromných, řekla bych hrdinských ženách – o paní Heleně Pollakové a Julii Torbeové. Jejich dcery žijí v Praze, ale o svých matkách veřejně nevyprávějí.

Je-li to možné, zkuste se přenést do roku 1944, do Polska, do mrazivého listopadu.

Jsme v pracovním táboře Gutttau (teď Gutowo), vykopáváme protitankové zákopy – (3.60 m široké, 3 m hluboké). Bydlíme ve stanech z nějaké lepenky. Jsme vysílené, hladové, nemocné, zavšivené, promrzlé... Paní Pollaková a paní Torbeová se starají o pět dětí (dvě z nich jsou jejich dcery). Já bydlím v jiném stanu, právě jsem zůstala sama. Ale nenechaly mne samotnou! Přišly pro mne, abych se přestěhovala k nim. S vděčností jsem to přijala a stala se šestým dítětem, o které se tyto vzácné hodné ženy staraly! Večer jsme se snažily se zahřát – dvě pod dvěma dekami, aby bylo tepleji. Vyprávěly jsme si něco, vzpomínaly na minulé časy a hlavně chytaly šatové vši. Elektrina nebyla, svítily jsme si vyloupanou bramborou, do které se dal omastek a vytrhnutý knot z deky. Bohužel v lednu přišel povel se seřadit na pochod smrti (tehdy se tomu tak neříkalo). Měla jsem omrzlé nohy a jít s nimi jsem nemohla. Rozloučily jsme se.

Naše příští setkání se uskutečnilo až po 16 letech. Touto vzpomínkou bych jim chtěla vřele poděkovat – bohužel se značným zpožděním.

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

RADEK VONDRÁČEK

PŘEDSEDA POSLANECKÉ SNĚMOVNY

V Praze, 9. června 2020
č.j.: PSl/06/9512

Vážený pane předsedo,

děkuji Vám za dopis předsednictva Terezínské iniciativy. Velmi oceňuji a vážím si činnosti Terezínské iniciativy i vědecké a publikační práce Vašeho Institutu.

Plně se ztotožňuji s Vaším názorem, že předměty s nacistickou symbolikou a s představiteli Německé Říše nepatří do našeho dnešního světa. Osobně jsem přesvědčen, že v případě kalendářů a dalších nepochybně z definice propagačních předmětů jde o trestný čin dle § 260 podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

V poslední době jsem byl však informován o několika podobných případech, kdy orgány činné v trestním řízení věc odložili, protože se podle jejich názoru nejednalo o propagaci.

Chci Vás proto znovu ujistit, že se případnou změnou legislativy budeme v Poslanecké sněmovně zabývat. Možným řešením by bylo postihovat samotnou výrobu a distribuci, samozřejmě s vyloučením publikací vědeckých a výzkumných prací, výstav apod.

Se srdečným pozdravem

Vážený pan
PhDr. Michal Stránský
Předseda
Terezínské iniciativy
Maiselova 18
110 00 Praha 1

Připojili jsme se k návrhu na státní vyznamenání pro Jana Horala

Velmi oceňujeme nejen jeho osobní odvalu a statečnost v boji proti nacismu. Každý, kdo se zúčastnil boje proti fašismu, ať už s jakoukoliv zbraní, si zaslouží náš upřímný vděk. Jan Horal ale také později podporoval Terezínskou iniciativu. Po řadu let nám každoročně umožňoval pořádat naše sněmy v hotelu DUO (gratis) a po jeho smrti pokračují v donátorské činnosti i jeho dědicové.

Rádi jsme se připojili k návrhu Jiřího Kopala na státní vyznamenání pro Jana Horala.

**Předsednictvo
Terezínské iniciativy**

**Jan Horal na snímku
M. Stránského z roku 2009**

Všichni jsme lidi aneb ICEJ se nevzdává

Michaela Vidláková

Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ) letos opět – již po sedmá – dlouho předem připravovalo akci *Všichni jsme lidi*, připomínající *Jom ha-Šoa* ve *ha-gvura*, tento významný židovský pamětní den, věnovaný vzpomínce nejen na hromadné vyvražďování Židů, ale také na nezměrné hrdinství povstalců ghetta. Byl naplánován obvyklý průvod Prahou – *Pochod dobré vůle* – a následný program ve Valdštejnské zahradě, nazvaný *Kulturou proti antisemitismu*. Byla domluvena jednotlivá vystoupení, byl připraven projekt setkání studentů. Jenže přišla pandemie – a všechno bylo najednou jinak.

Ale i za těchto podmínek se organizátorům podařilo tuto zásluhou akci zajistit, a díky TV Noe, jež projevila ochotu vysílat setkání on-line, dostala možnost oslovit dokonce ještě mnohem více lidí než obvykle. Nebylo to snadné. Chyběly zkušenosti s pořádáním takového virtuálního setkání – už jen to, že jistě není pro moderátorku jednoduché moderovat lidi, které nevidí. Jak připravit program, aby se vešel do televizního vysílání, aby byl kratší, než obvyklý živý program, aby zaujal posluchače, aby bylo řečeno to, co řečeno má být. Atmosféře bude hodně chybět setkání přátel, kteří se vždy radostně objímají na shromaždišti na Kafkově náměstí, bude chybět pochod jarní Prahou za zpěvu hebrejských písní a mnoho dalšího. Ale nechybělo nadšení a dobrá vůle.

A tak v neděli 19. dubna, natruc všem zlým koronavirům, se z televize po zaznění úvodních tónů hebrejské písně ohlásila z pražské Pinkasovy synagogy moderátorka Veronika Sedláčková a uvedla prvního účastníka pořadu. Byl jím Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea v Praze, který zahájil pořad právě z tohoto symbolického místa, jehož zdi nesou jména českých a moravských Židů, povražděných v šoa. Odtud pak také zazněla tklivá melodie hebrejské modlitby za mrtvé *El male rachamim* (*Bože plný slitování*) v podání kantora Michala Foršta. Modlitbu doprovázely fotografické záběry na sedmiramenný svícen, na Davidovu hvězdu, na Desatero, na vnitřek synagogy, na židovský hřbitov, sled obrázků uzavíral pohled na jeruzalémskou Západní zeď.

Do Valdštejnské zahrady měla přijet pamětnice Erika Bezdičková, která jako 13letá dívka prožila hrůzy Osvětimi a dalších táborů a přežila i pochod smrti. Protože ale bydlí v Brně a nemohla za daných okolností přijet do Prahy a bohužel není vybavena ani kamerou u počítače, Lenka Veselá, členka ICEJ, přečetla její dopis zasláný k této příležitosti. V dopise Erika Bezdičková píše, že si velice cení této akce, i když se koná za změněných podmínek, protože není nikdy možno ustát v boji proti antisemitismu, který přetrvává i ve chvílích, kdy pandemie ohrožuje všechny lidi bez

rozdílu národnosti či vyznání. Ano, právě, všechny – protože VŠICHNI JSME LIDI! Je nepochopitelné, že se lidé stále nedovedou zbavit předsudků proti jinakosti, které jsou tak často namířené proti Židům a Izraeli.

Na Eričin dopis navázalo promítnutí dokumentárního film *Čiara života*, který zachycuje její vzpomínky na dětství na Slovensku, na bezmeznou lásku k matce, na začátky pronásledování, na pobyt ve sběrném táboře v Seredi, na transport do Osvětimi, kde ani maminka ani tatínek neprošli selekcí a ona jako třináctileté dítě zůstala sama v krutém prostředí lágru. Její hluboký hlas doprovázený fotografiemi a autentickými záběry z oné doby, velmi přesvědčivě líčí i její další zážitky při cestě do Ravensbrücku, dál do Genshagenu, odtud do Sachsenhausenu a následný pochod smrti, který se jí přes všechny útrapy podařilo přežít.

Jako další promluvil herec Jan Potměšil, neodmyslitelný a věrný účastník této akce. Jeho výzva je jednoduchá, a přece tak důležitá: pomáhejme si, buďme k sobě dobří a ohleduplní, mějme se rádi.

Potom se z náměstí Franze Kafky zpoza roušky ozval zastupitel Prahy Jan Wolf. Připomněl, že toto místo na okraji někdejšího židovského ghetta připomíná české i německé, křesťanské i židovské kořeny pražské kultury, které byly tak neblaze vyvráceny. Sám si velice váží lidu symbolizovaného Davidovou hvězdou a rád by, aby se ve chvíli společného ohrožení všichni semkli a uvědomili si, co je v životě skutečně důležité. A doufá, že příštím rokem se zase on a všichni ostatní ve zdraví sejdem na místě, odkud právě hovoří.

Po něm dostal slovo Miloš Vystrčil, předseda Senátu ČR. Zdůraznil, že Senát po celá léta tuto akci zaštiťuje a že sám se velmi těšil z pozvání, které dostal ve své funkci poprvé. Chce navázat na práci svého předchůdce a učitele Jaroslava Kubery, který svou osobností tak dobře uměl lidi spojovat. V době pandemie si máme uvědomit, že koronavirus je méně nebezpečný než virus antisemitismu, a že nejhorší zlo nepůsobí ve světě viry nemocí, ale lidé sami. A že jak k boji proti pandemii, tak i proti antisemitismu, se všichni musíme spojit.

Dále promluvil Jan Bartošek, předseda poslaneckého klubu KDU-ČSL. I on ze své pracovny připomněl, že zvítězit v boji proti zlým chorobám organismu i společnosti je možno jen spojenými silami, že je nutno hledat společnou cestu, aby se už neopakovaly události 2. světové války, které stály tolik utrpení a lidských životů. Věřící však, že dobro je silnější, než zlo a že nad každým zlem se podaří spojenými silami zvítězit. Poděkoval organizátorům, že i za ztížených podmínek zorganizovali toto virtuální setkání, a také on se

těší, že v příštím roce se bude moci zase připojit k tradičnímu pochodu.

Pak se ze soukromého bytu ozvaly akordy kytary a zpěv hebrejské písně v podání Vladimíra Mertý a jeho dcery Sárý, po nich z velvyslanecké rezidence oslovil posluchače J. E. Daniel Meron, velvyslanec Státu Izrael. Poděkoval za uspořádání této akce a zdůraznil, že při ní jde nejen o to vzpomenout na šoa, které skončilo před 75 lety se svou krutou bilancí milionů zavražděných, ale že je i výrazem a zpečetěním přátelství mezi Českou republikou a Státem Izrael.

Po něm vystoupil Daniel Fajfr, emeritní předseda rady církví, s konstatováním, že v Česku bylo za minulý rok zaznamenáno na 350 projevů antisemitismu, a to především na sociálních sítích. Vyzývá všechny, aby nemlčeli a proti těmto nenávisťným lžím a pomluvám aktivně vystupovali, protože to nejsou jen nevinné žvásty zneužívající práva na svobodu projevu, ale že nabourávají samy principy demokracie.

Na jeho slova navázal znovu Leo Pavlát, který vyzdvihl právě současné antisemitské spiklenecké teorie, které se šíří na sociálních sítích, jejichž autoři vymýšlejí podobné lži, jaké panovaly za středověku o trávení studní a šíření moru, a obviňují Židy za nynější pandemii.

Závěrečným řečníkem pak byl Mojmir Kallus, předseda ICEJ ČR. Vysvětlil, jak před 16 lety vlastně vůbec vznikla myšlenka této akce – že v té době táhli Prahou neonacisté a vykřikovali „Židi nejsou lidi“. A tak akce *Všichni jsme lidi* měla být odpovědí na tyto nenávisťné výkřiky, že přece

Židé jsou lidé jako všichni ostatní. A že také Stát Izrael, židovský stát, je stát jako všechny ostatní. A že tedy je nutno s ním zacházet jako s ostatními svobodnými státy a ne ho demonizovat. Odkázal na masarykovské tradice, že sice díky jim zde byl antisemitismus společensky neúnosný, a tedy slabší než mnohde jinde, latentně však existoval a propukl vždy, když bylo zle. Tehdy lidé hledají viníka, obětího beránka, a tehdy také nejvíce propukají vlny antisemitismu a nenávisti. Tak jako proti nemoci je nutná imunita, tak i ve společnosti je nutno vytvořit imunitu proti tomuto zlu. Je úkolem všech, ale zejména veřejných činitelů, kulturních pracovníků, novinářů, médií, aby pomohli společnost imunitizovat. Žádá lidi: „Nemlčte!“ A vyzval posluchače, aby na důkaz souhlasu s jeho slovy zaslali fotografie s logem, které na obrazovce společně s L. Pavlátem a V. Sedláčkovou předvedli. Všichni, kdo tak učinili, by se na jeden obrázek nevešli – tak jen část z nich se na vás dívá z přiložené fotografie.

Samozřejmě zazněla i slova poděkování všem účastníkům i těm, kdo pomohli akci realizovat. Dík zaslouží i moderátorka, která jednotlivé části pospojovala v jeden plynulý celek.

Tak jen doufejme, že napřesrok se zase sejdem tak, jako v dřívějších letech, naživo, že se zas budeme moci beze strachu obejmut a podat si ruce.

Celý pořad je možno shlédnout na
https://www.youtube.com/watch?v=Dj0PesriZtU&feature=emb_logo

Jom ha-Šoa ve ha-gvura 2020

Veřejné čtení jmen obětí holocaustu v době karantény

Eliška Waageová, Institut Terežínské iniciativy, Zoja Franklová

Podobně jako v Izraeli a mnoha dalších státech si každoročním veřejným čtením jmen na náměstích českých měst připomínáme oběti holocaustu. Veřejné čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-Šoa – mělo letos proběhnout v úterý 21. dubna už po patnácté, a to hned ve 28 městech České republiky. Letos se poprvé měla připojit Bechyně, České Budějovice, Čáslav, Choceň, Jevíčko, Poděbrady, Říčany a Žamberk.

V souvislosti s karanténními opatřeními kvůli nemoci covid-19 se však Jom ha-Šoa nemohl konat ve veřejném prostoru. Zároveň jsme ale nechtěli připomínku bez náhrady zrušit. Nejenom proto, že by se tím porušila tradice, ale navíc si myslíme, že je důležité nevinné oběti nacistického rasového pronásledování připomenout i v tak složité době jako je naše současná. Zrušení veřejného čtení jmen v roce 2020 by také znamenalo zahodit téměř půlroční úsilí týmů organizátorů z 28 měst, která se do příprav zapojila.

Když se na začátku března začala situace kolem koronaviru zhoršovat, začali jsme přemýšlet o tom, jak bude možné zorganizovat tuto akci i v podmínkách, kdy je shromažďování na veřejnosti zakázáno. Rozhodli jsme se k odvážnému kroku: přesunout čtení jmen obětí holocaustu do virtuálního prostoru na internetu a sociálních sítích.

Nebyl to vůbec jednoduchý úkol. Přípravu veřejného čtení na náměstích vystřídal hledání technického řešení kontinuálního virtuálního čtení a jeho streamování na naše webové stránky. Hledali jsme způsob jak zajistit plynulost čtení. Proto každý z účastníků absolvoval jakousi generální zkoušku, při které se ověřovala kvalita spojení. Bylo potřeba najít nejvhodnější způsob, jak si budou účastníci předávat slovo, zajistit alespoň základní zpracování zaslaných videí, vytvořit scénář vlastního čtení. Vše se nakonec vydařilo a byli jsme až překvapeni, kolik lidí se ke čtení aktivně připojilo.

Jak jsme četli virtuálně

Jádrum akce zůstal maraton čtení jmen, tentokrát však ve virtuálním prostoru, do kterého se mohli připojit předem přihlášení zájemci o čtení a v úterý 21. dubna v rozmezí od 14 do 17 hodin přečíst jména a stručné osudy obětí holocaustu přímo do „éteru“. Nakonec bylo zájemců tolik, že se čtení protáhlo až do 18. hodiny. Živě jej bylo možné sledovat na stránkách Institutu Terežínské iniciativy, kam bylo přenášeno. Možnost číst ze svého domova nebo zaměstnání využila i řada zájemců ze zahraničí, kteří by se jinak do čtení jmen v České republice zapojit nemohli – tak se jména četla i ze Slovenska, Německa, Rakouska, Švýcarska, Velké Británie nebo třeba i ze Spojených států.

Do tohoto živého vysílání byla zařazena také předtočená videa od lidí, kteří měli potíže s připojením on-line, nebo jim tento způsob lépe vyhovoval. Šlo o „čtenáře“ jak z řad veřejnosti, tak představitelů samosprávy, organizací, které se na přípravě akce podílely ve svých městech, muzeích i školách. Video připravili také velvyslanci USA, Izraele, SRN, Nizozemska, Kanady.

Další možností, jak se mohli lidé zapojit, bylo sdílet krátké video na sociálních sítích s hastagem #ctujmenanajomhasoa a dát jinak najevo, že se ke čtení jmen připojili. Sešlo se tak mnoho zajímavých příspěvků z různých koutů České republiky – jména se četla i v Sokolově, v Třebíči, Brně, Ústí nad Labem, Žlutavě, Sušici, Luhačovicích, ale třeba i v Národní knihovně ČR.

K tomu, aby se virtuální čtení jmen obětí podařilo uspořádat a zúčastnilo se ho dost lidí, bylo velmi důležité o akci informovat. Proto jsme věnovali hodně energie propagaci a vyzvali jsme zájemce, aby si jména obětí připomněli v soukromí. Informační brožura, kterou každý rok dostávají lidé, kteří přicházejí číst jména na náměstí českých měst, byla letos vydána v on-line podobě a každý si ji může stáhnout na stránkách Institutu Terežínské iniciativy.

Datum příštího ročníku Jom ha-Šoa je 8. dubna 2021 a doufáme, že se budeme moci opět setkat v reálném prostoru ve všech městech, kde se Veřejné čtení jmen obětí holocaustu mělo konat v letošním roce. Velký dík patří všem, kteří se do přípravy čtení a jeho vlastního průběhu zapojili. Společně jsme to zvládli a těšíme se, že příští rok už se setkáme tvář v tvář.

Navzdory karanténě

Veřejné čtení jmen obětí šoa na náměstích českých měst se za 15 let jeho organizování stalo každoroční tradicí. Nedá se říci, že by se člověk na to skutečně těšil, to je těžko představitelné, vzhledem k tomu, že každý z nás přistupuje k mikrofonu a čte jména lidí, jejichž životní cesta končí slovem Zavražděn, Umučena... Ale povznáší nás pocit sounáležitosti mezi lidmi, kteří cítí, že vyslovit a připomenout ta smutná jména je nutné, že to tak má být. Letos tedy nikoliv na náměstí, ale do počítače. Je to trochu neosobní, technické, ale to čtení samo o sobě člověku najednou připadalo ještě závažnější, než dříve.

Chcete vědět, jaké pocity vzbuzoval letošní Jom ha-Šoa u lidí, kteří se čtení jmen obětí on-line zúčastnili? Některým z nich jsme položili tuto otázku:

Co pro vás letos znamenalo čtení jmen na Jom ha-Šoa, které se kvůli kritické situaci kolem nemoci covid-19 odehrávalo prostřednictvím internetu?

J. E. Daniel Meron, velvyslanec Státu Izrael

Těší mne, že tato významná iniciativa pokračuje, dokonce i v tak náročné době a za nepříznivých okolností. Právě nyní, v předvečer 75. výročí osvobození terežínského koncentračního tábora, je naší povinností pamatovat na oběti Šoa a připomínat je ostatním.

J. E. Ayesha Patricia Rekhi, velvyslankyně Kanady

Uprostřed globální pandemie jsme dostali příležitost zúčastnit se čtení jmen on-line a spojit se s tolika jinými lidmi

v jejich domovech, abychom vzdali čest památce obětí holocaustu a pokorně ji reflektovali. Společně s manželem a dětmi jsme se usadili v klidu našeho obývacího pokoje v „Canada House“, zapálili jsme svíci, připomněli jsme si nevyslovitelné utrpení a zavázali se k boji proti nenávisti. Byl to hluboký zážitek pro nás všechny.

J. E. Christoph Israng, velvyslanec SRN

Ani pandemie by nás neměla odradit od připomínání nejhoršího zločinu v lidských dějinách. I 75 let po konci druhé světové války musíme udržovat vzpomínku na holocaust a jeho oběti živou. Čtení jmen obětí v rámci Jom ha-Šoa je zvláště důležité. Obrací zájem k obětem jako ke skutečným lidským bytostem – a dává každému z nás možnost dnes osobně vystoupit proti zapomnění. Institutu Terezínské iniciativy náleží poděkování za to, že jsme se letos mohli Jom ha-Šoa zúčastnit virtuálně.

MUDr. Zdeněk Hřib, primátor hlavního města Prahy

Vzhledem k tomu, že podstata tohoto čtení tkví v individualizaci obětí holocaustu, tedy že lidé zavraždění totalitním režimem nejsou jen číslo ve statistice, jedná se o sdělení, které není závislé na formě provedení.

Bc. Jiří Štábl, náměstek primátora Teplic

Letošní čtení jsem vnímal ještě emotivněji než dříve. Čtení jmen osob, které přišly o život, mě v této nelehké době přivedlo k zamyšlení, zda jsme schopni si nyní uvědomit skutečné těžkosti, které ti, jejichž jména jsme četli, museli snášet. Budu věřit, že v dalších ročnících si tyto osudy připomeneme společně a s osobní přítomností. Děkuji moc.

PhDr. Jana Horváthová, ředitelka Muzea romské kultury

Pro mě byla výzva už technická stránka věci, nakonec jsem byla potěšena, že to šlo hladce, pak čtení v roušce znamenalo pro mě přidat na hlase a dělat větší pomlky na nadechnutí, což prospělo důraznosti projevu. Celkově jsem tedy měla možnost i díky sezení v klidu kanceláře celou věc více prožít. Za mě zajímavá zkušenost, čest památce zemřelých.

Zdeněk Bergman, ředitel Gymnázia Teplice

Jsou prostě věci, na které se nesmí nikdy zapomenout. Jsem pyšný na to, že jsem k tomu mohl čtením jmen přispět. A internet je dobré médium k oslovení veřejnosti.

Rudolf Dub, předseda SK Maccabi Olomouc

Gratuluji k premiéře:

Výborně udělaný marketing – osvěta, podpůrné programy Testování – dobře připraveno

Průběh – až na drobné technické obtíže, vše proběhlo, jak má.

Děkuji jménem rodiny i ostatních členů SK Maccabi Olomouc.

PhDr. Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín

Byla to pro mne velká příležitost, jak se alespoň takto čtení jmen obětí Šoa zúčastnit. Upřímně, virtuální prostředí není pro pietní akci takové důležitosti právě nejvhodnější, ale jinou možnost v současné době nemáme. V Památníku Terezín jsme byli v České republice před lety prvními, kteří začali čtení jmen po vzoru Izraelců pořádat, a letos se u nás mělo toto čtení uskutečnit již potřicáté. Nechtěli jsme ale vzhledem k nouzovému stavu vstupovat do virtuálního prostředí, neboť součástí této dlouhé tradice v Památníku Terezín je samotná návštěva terezínské modlitebny a tu nám bohužel žádný telemost nenahradí. Proto jsem pozvání Institutu Terezínské iniciativy s velkou radostí přijal a nemůžu si ho vážit.

Byla to již druhá taková akce, které jsem se v posledních dnech zúčastnil. V neděli 19. dubna jsem byl rovněž organizátory pozván na pietní akt *Yom Hashoah ve Hagvura*, pořádaný formou telemostu mezi izraelským městem Haifa a židovskými komunitami města Boston v rámci projektu *Haifa-Boston Connection*. Mělo to svoji nezapomenutelnou atmosféru, kterou nám ovšem nenahradí přímé setkání s lidmi.

Proto se už moc těším, až se příští rok opět a ve zdraví při této příležitosti sejeme na našem tradičním místě v terezínské modlitebně.

Petr Karas, ředitel Lauderových škol v Praze

Čtení jmen na Jom ha-Šoa se zúčastňuji řadu let, přivedla mě k tomu spolupráce mezi ITI a Lauderovými školami. Vždy jsem čtení chápal jako důstojnou, přitom nepatetickou připomínku tragédie šoa a všech obětí. Jako škola jsme se museli přesunout do virtuálního prostoru již v březnu, proto mě tolik nepřekvapila myšlenka organizátorů realizovat letošní čtení online. Jsem jim za to vděčný. Považuji nápad na čtení jmen online za skvělý, pevně ale doufám, že příští rok se vrátíme zpět do fyzického světa a při čtení budeme vidět kolem sebe lidi, kteří přišli též uctít památku zavražděných.

Nezlehčuji situaci, pandemie je skutečností a mnoho o nemoci nevíme, přesto se domnívám, že si mnohdy působíme více škody než samotný virus. Právě Jom ha-Šoa je možností si připomenout, jak vypadají skutečné tragédie, a že slova o tom, že „nyní jsme ve válce“, která zaznívají, jen dále devalvují skutečný význam slov.

Věra Roubalová Kostlánová

Obdivovala jsem lidi, kteří to celé organizovali. Doufám, že se díky internetu o Jom ha-Šoa dovědělo více lidí. Jinak to pro mě bylo celé zvláštní. Čtení jmen jsem osobně prožívala podobně jako každý rok na náměstí, ale velmi mi chyběl osobní kontakt a sounáležitost. A to jak s přeživšími, kteří sedávali bohužel v čím dál menším množství na náměstí, tak ►

se všemi ostatními účastníky. Chyběla mi ta fronta milých lidí, potřesení rukou, pozdravy, úsměvy, doteky, popovídání.

Letos jsem poprvé přidala ke konci svého čtení moji zavražděnou babičku Sophii Lieben. Jsem velmi ráda, že jsme díky Institutu Terezínské iniciativy drželi tradici, ale doufám, že příští rok si budeme zase blízko i fyzicky.

Ing. Jana Fischerová, CSc., náměstkyně hejtmána kraje Vysočina

Velice jsem ocenila, že ani letos tato akce nebyla přerušena. Uvítala jsem možnost čtení jmen na Jom ha-Šoa prostřednictvím internetu, zejména proto, že se jedná už o 15. ročník a bylo přihlášeno 28 měst. V minulém roce jsem se této akce zúčastnila na náměstí Havlíčkova Brodu, organizačně to bylo zajištěno Muzeem Vysočiny Havlíčkův Brod. Vloni jsem měla možnost potkat účastníky této akce přímo v centru našeho města, letos jsem se potkala on-line s lidmi z celého světa, byl to pro mě nový a zajímavý zážitek. Proto chci velmi poděkovat organizátorům akce i za tuto možnost zúčastnit se v době nouzového stavu kvůli covidu-19. Celá akce proběhla na jedničku! Nesmíme nikdy zapomínat na lidi a jejich rodiny, jejichž osudy byly velmi smutné...

Jiří Baum

Den holocaustu a hrdinství Jom ha-Šoa ve ha-gvura je pro mě velmi osobní událost. Zúčastňuji se pravidelně. V roce 2012 byl v informační brožůře popsán osud mého tatínka, který byl v dubnu 1942 zařazen s mojí babičkou a tetou do transportu do Terezína a dále na východ, kde byli všichni zavražděni. Bylo mi 6 let a za hrdinství pokládám rozhodnutí tatínka přinutit mou nežidovskou maminku k rozvodu, aby nás ochránil. Bylo to nakonec špatné rozhodnutí, nikdo v té době však nemohl tušit, že kdyby zůstal ve smíšeném manželství, mohl se sám také zachránit.

Maraton čtení jmen obětí šoa považuji za úžasné propojení lidí, kteří si připomínají jména lidí nesmyslně umučených, ale také cítí, že je třeba i v dnešní době bránit manipulaci a zlu, což je také malé hrdinství.

Letošní situaci, kdy jsem se nemohl na náměstí setkat s dcerou a vnučkou, jsme však s manželkou prožili mnohem intenzivněji. Místo povídání s ostatními známými jsme seděli na zahrádce a až do konce sledovali na mobilním telefonu čtení za občasného mrazení v zádech.

Děkuji všem, kteří tuto akci zajistili, i těm, kteří se připojili.

Schindler v sukních

Podle internetu – Tamara Pavlíčková

Zachraňovala Židy před nacistickým ohrožením a smrtí v koncentračních táborech během holocaustu. Byla jednou z mála žen v řadách židovských bojovníků proti nacismu.

Gisi Fleischmannová byla předsedkyní slovenské ženské mezinárodní sionistické organizace. Byla silně ovlivněna sionistickým hnutím a usilovala o kariérní růst ve slovenské sionistické organizaci. V roce 1926 stála u zrodu slovenské sekce Mezinárodní ženské sionistické organizace (WIZO).

Gisi Fleischmannová udělala vše pro to, aby zachránila co nejvíce perzekvovaných Židů, nakonec se sama stala obětí smrtící mašinerie v Osvětimi. Její příběh není tolik znám, o to víc si však zaslouží pozornost.

Dnes se Gizele Fleischmannové říká Schindler v sukních. Tak jako Oskar Schindler, i ona se během druhé světové války zasloužila o pozoruhodný skutek, záchranu tisíců Židů. Na rozdíl od Schindlera byla kvůli svému původu v neustálém smrtelném nebezpečí, jež ji nakonec dostihlo.

Záchrana na prvním místě

Narodila se 21. ledna 1892 v dnešní Bratislavě a od útlého věku moc dobře věděla, že Židé to ve světě nemají lehké.

Gisi Fleischmannová a „její“ Stolperstein na Klariské ulici v Bratislavě

Po zavraždění bratra antisemitskými chuligány v roce 1939, svým dvěma dcerám, které měla s manželem Josefem Fleischmannem, zařídila jednosměrný lístek do bezpečné Palestiny.

Za druhé světové války se již ovdovělá Gisi soustředila na záchranu nejen slovenských Židů, ale každého, kdo zemí procházel. Jako členka slovenského uprchlického výboru hledala způsoby, jak stíhané nenápadně odvážet do bezpečí do zahraničí, především do Palestiny.

Později se stala členkou slovenské pobočky americké židovské organizace JOINT, jež poskytovala sociální pomoc, a také organizace HICEM, která východoevropským Židům pomáhala emigrovat do Spojených států. Sama dostala několik možností odcestovat, ale nacistické Slovensko nikdy neopustila.

Podplacení nacisté

V roce 1942 Německo zahájilo deportaci Židů ze Slovenska do koncentračních táborů. Gisi Fleischmannová ve spolupráci s Ústřednou Židů založila organizaci Pracovní skupina, která chtěla zachránit co nejvíce osob před transportem do plynových komor. Své úsilí maximalizovala všemožnými prostředky, podařilo se jí například podplatit nacistického příslušníka Dietera Wislicenyho, který měl na starost řešení židovské otázky na Slovensku, aby zastavil transporty do táborů smrti.

Jak později zjistila, nacisté rádi přijímali úplatky a za dobrou cenu neváhali ušetřit stovky životů. Plán Evropa, jenž vznikl v květnu 1943, byl založen na představě záchrany Židů před transportem do koncentračních táborů právě tímto způsobem. Nacisté však požadovali 3 miliony dolarů, které Gisi Fleischmannová, ač se snažila sebevíc, nedokázala sehnat.

Cesta do Osvětimi

Její úsilí ji dostalo do hledáčku státní bezpečnosti a v roce 1944 byla zatčena. Před deportací do Osvětimi si prošla dvěma věznicemi a podařilo se jí dojednat vysvobození, avšak po několika měsících znovu skončila v poutech. Byla velmi krásná, charizmatická a uměla jednat s lidmi. Když jí velitel tábora v Seredi Alois Brunner nabídl možnost svobody výměnou za prozrazení místa úkrytu bratislavských Židů, odmítla. K jejímu jménu v seznamu deportovaných tak napsal písmenka R. U. – Rückkehr unerwünscht, návrat nežádoucí.

Do Osvětimi se dostala 19. října. Při selekci bylo vyvoláno její jméno, Gisi Fleischmannová předstoupila a odešla s příslušníky SS neznámo kam. Nacisté ji pravděpodobně popravili střelnou zbraní, nebo zplinovali v komoře.

Zapomenutá osobnost

Věra Semerádová, foto Michal Stránský

Při procházce po Olšanských hřbitovech, což byla jedna z mála možností pohybu na čerstvém vzduchu, které nám karanténa ve své nejpřísnější podobě ponechala, jsem narazila na nenápadný hrob s pamětní cedulí. Ta je věnována člověku, jehož jméno by nemělo být zapomenuto.

JUDr. Egon Thieben se podle zápisu v židovské matrice narodil 8. 11. 1894 v Jablonci nad Nisou rodičům JUDr. Friedrichu Thiebenovi a Else Thieben rozené Löwit. Egon měl mladší sestru Thereze Leontine, která však zemřela, když jí byl jeden rok. Po absolvování gymnázia pokračoval v rodinné tradici a studoval práva na Německé univerzitě v Praze. Zajímavé je, že v seznamu promujících z roku 1925 je u jeho jména uvedeno náboženské vyznání římsko-katolické. Po studiích pracoval jako advokátní koncipient a později advokát v Brně.

Začátkem roku 1928 vstupuje do brněnské zednářské lóže „Zu den wahren vereinigten Freunden“ (U pravých a sjednocených přátel), kde je nejprve tovaryšem a pak mistrem. Stává se také členem historické badatelské lóže „Quatuor Coronati“ v Praze.

V roce 1927 se oženil s Margit Ellou Holzerovou a o rok později se jim narodila dcera Eva Marie. Manželství však nevydrželo a po třech letech bylo, dle tehdejší právní terminologie, rozloučeno.

Jeho žena Margit Ella Holzerová, se později znovu provdala za továrníka Karla Weisse. Ani tohle manželství však nevydrželo a bylo také rozloučeno. Margit se podařilo před příchodem nacistů odejít do zahraničí.

Po anšlusu Rakouska v roce 1938 se dr. Thieben ujímá židovských uprchlíků, kteří v Československé republice

hledají záchranu před fašismem a pomáhá jim nejen právnickou radou, ale i vlastními penězi k odchodu do dalších, bezpečnějších zemí. Několika desítkám z nich tak zachránil život a plně tím naplnil základní hodnoty svobodného zednářství, vycházející z doby osvícení: Svoboda, Rovnost, Bratrství, Tolerance a Humanita.

Začátkem března 1939 odjíždí do Prahy a v den okupace Československa (15. 3. 1939) píše spolu s maminkou závěť. O dva dny později oba volí dobrovolnou smrt jedem. Jsou pohřbeni ve společném hrobě.

Ještě před tím se mu však podařilo zachránit dceru Evu Marii, která ve svých deseti letech odjíždí jedním z posledních Wintonových vlaků do Anglie, kde je vychována v klášteře. Později se přestěhovala do USA, kde vystudovala angličtinu a anglickou literaturu.

Opět jeden z osudů, který by mohl být námětem románu, který bychom přečetli jedním dechem. A hlavně bychom neměli zapomenout na jeho hlavního hrdinu.

Veřejné čtení jmen romských obětí nacismu a Jom ha-Šoa, aneb nevnučujeme snad Romům něco, co sami nechtějí?

Holocaust

Patrně první, kdo použil slovo *holocaust* pro nacistické vyhlazování Židů, byl nositel Nobelovy ceny míru Elie Wiesel (1928–2016), a to ve svém románu *Noc (La Nuit, 1958)* ve smyslu „zničení ohněm“.

Židovský holocaust a romská genocida

Kdo jiný, než Tereziánská iniciativa a Institut Tereziánské iniciativy by měly rozlišovat a neužívat pojem holocaust tam, kde to není vhodné. Termín holocaust existuje pouze ve spojení s židovským etnikem, pro jiná etnika je třeba užívat jiný termín.

Stanovisko předsednictva Tereziánské iniciativy přijatého dne 15. ledna 2019

Čtení jmen na Jom ha-Šoa

Kolem tohoto bodu se na schůzi PTI (říjen 2019) rozvinula široká diskuse, z níž jasně vyplynulo, že **všichni na schůzi přítomní** (8 členů předsednictva – 3 členové byli omluveni a schůze se nezúčastnili) **nepovažují za vhodné, aby byla při Jom ha-Šoa čtena jiná než židovská jména.**

Nelze při této příležitosti spojovat utrpení Romů, homosexuálů, polských odbojářů a dalších obětí německého nacionalismu.

Jom ha-Šoa ve ha-gvura (jak už z názvu vyplývá) **se týká výhradně židovských obětí.**

Zápis ze schůze předsednictva Tereziánské iniciativy ze dne 8. října 2019, s nímž byli seznámeni v prosinci 2019 členové správní rady Institutu TI

Uctění památky romského holocaustu 2020

Ano připomínat je to třeba, ale nezneužívat, jak se teď dlouhou dobu děje, čtení jmen na Jom ha-Šoa fakt není naše tradiční uctívání našich zavražděných, proč nám je vnucováno něco, s čím se neztotožňujeme? . . .

Už to nějak řešit nebudu, jen na setkání na Jom ha-Šoa v Praze dorazíme a budeme veřejně protestovat, víte, vykřikování jmen našich mrtvých – zavražděných – není v souladu s naší úctou, tradicí, ani historií, nevytvářejte nám ji prosím. To musíte pochopit.

František Lacko, romský aktivista, 17. srpna 2020

Stanovisko volného seskupení Dikhas k formě uctění památky obětí romského holocaustu

Jsme si vědomi toho, že s židovským lidem mají Romové mnoho společného – mimo jiné je to právě utrpení, kterým si obě etnika musela projít během 2. světové války. Osudy obou prastarých národů jsou poznamenány pronásledováním a exodem, osudy jednotlivých Židů a Romů nesou stejně hluboké stopy slz a bolesti. Co je však odlišuje, je právě jejich kultura a tradice, které si oba národy chrání jako svůj poklad, především proto, že vytvářejí jejich identitu. Není naším záměrem rozdmýčkovat spory mezi Židy a Romy, naopak bychom rádi našli společnou interkulturní řeč v otázce důstojné podoby připomínání památky obětí romského holocaustu.

Jako členové seskupení Dikhas pravidelně vedeme s Romy diskuse o tom, jaká je jejich představa důstojného uctění památky obětí romského holocaustu. Nemůžeme a nechceme mluvit za všechny Romy, protože

ani mezi nimi nepanuje v této otázce dokonalá shoda. Z dialogu mezi Romy však vyplývá, že za důstojné považují vyvěšení romské vlajky v rámci nejrozumnějších pietních akcí, projev úcty v podobě minuty ticha a také květinové dary, zejména v památný den obětí romského holocaustu, který si připomínáme 2. srpna. Dále by si přáli, aby mainstreamová média a veřejní činitelé věnovali této události zaslouženou pozornost.

Co však budí rozpaky, a mezi Romy leckdy i nevoli, je veřejné čtení jmen obětí romského holocaustu na některých pietních shromážděních, které pořádá Institut Tereziánské iniciativy. Ať už je to na den Jom ha-Šoa, nebo v srpnu v památný den obětí romského holocaustu, čtení jmen zemřelých ve veřejném prostoru není součástí romské tradice a kultury. Slova „Nechte naše mrtvé spát“ jsou jednoznačně výmluvná – Romové vnímají veřejné čtení jmen jako neuctivé a nedůstojné,

jakkoli chápou snahu připomínat si symbolicky jména obětí. Romové na své předky, kteří zahynuli v nacistických táborech, nechťejí zapomenout, stejně jako Židé, ale jejich vzpomínání je zkrátka kulturně odlišné.

V kruhu rodiny si připomínají své předky v den výročí jejich narození, případně v den památky zemřelých 2. listopadu (tzv. Dušičky). Jejich přítomnost se však po fyzickém odchodu z tohoto světa ze života neztrácí – přetrvává ve vyprávěních a příbězích nebo na starých fotografiích, které neleží kdesi v zaprášených krabicích, ale v rodině mají své čestné místo, spojené s úctou k předkům. Na úrovni veřejného uctění padlých Romů je přijatelnou formou například umístění pamětní desky v prostorách terezínského památníku, instalace uměleckého díla s tematikou romského utrpení ve veřejném prostoru, nebo například pojmenování ulice. V této souvislosti bychom si přáli navázat spolupráci s institucemi, jako je například Muzeum romské kultury,

kteří by jistě dokázalo předložit odborné stanovisko ke kulturním zvykům Romů.

Nechceme, aby toto prohlášení bylo vnímáno jako výraz neúcty k těm, kdo se snaží genocidu romského lidu připomínat. Upozorněním na kulturní rozdíly mezi oběma národy pouze zahajujeme dialog v naší současné multikulturní společnosti. Pevně věříme, že navzdory rozdílnostem budeme společně usilovat o to, aby historické události, tvořící dějiny a kulturu obou národů, zůstaly v naší paměti a staly se poučením pro budoucí generace, které je už nikdy nesmí opakovat.

**František Lacko, romský aktivista
a koordinátor akce, někdejší
spolupracovník Institutu TI,**

**Mgr. Libuše Martinková, Th.D.,
Husitská teologická fakulta UK
a přednášející na FAMU**

Terezínské stíny

MV, foto mistran (říjen 2015)

Nový snímek Miloše Zvěřiny je jeho čtvrtým filmem věnovaným Terezínu a holocaustu (Uvězněné sny, Helga L – 520 a Transport ER). Jeho název – Terezínské stíny – má několik rovin, které asi v plné šíři pochopí jen ten, kdo je dobře obeznámen se životem dětí v Terezíně za války.

Jednou rovinou je samozřejmě ten temný stín, který skutečnost holocaustu vrhá na všechna další léta poté. Další rovinou jsou předměty, které ve filmu potkávají dnešní terezínské děti, když je hra na schovávanou zavede do tajemného zákoutí jedné z terezínských púd, která ještě skrývá některé stíny neblahé minulosti. A ještě se tu objevuje třetí význam stínů – dětem se před očima rozvine stínové divadlo – reminiscence na chvíle, kdy to bylo právě pohádkové stínové divadlo, které přinášelo mladším dětem v dětském hejmu v ghetu kus opravdové dětské radosti, kdy zapomínaly na vše ostatní a ponořily se do pohádkových dějů.

Lituji, že už asi nikdo, kromě mne, např. neporozumí propojení Brundibára a stínového divadla, i když je dost dobře známo, kolik tu právě Brundibár pro děti znamenal. O stínovém divadle se ale nepíše. A tehdy přece znamenalo pro malé děti z hejmu téměř tolik, jako pro ty větší Brundibár nebo Broučci. Totéž jako pro dospělé koncerty

Miloš Zvěřina

a opery. Možnost kultury. Kousek radosti, ale i naděje.

To bylo tak: Můj táta v Terezíně, když se unavený vrátil z práce, ještě po večerech vyrobil pro domov malých dětí, mezi nimiž jsem byla i já, jednoduché stínové divadélko. Různé postavy s pohyblivými klouby vytvořil z tvrdého papíru, a ty se za prostěradlem, zezadu osvětleným, pohybovaly, ovládnuty tenkými nitěmi. Nevím, kdo navrhl tvary stínových postavíček, jestli to byl taky táta nebo některý výtvarník. Úplně se mi vybavilo před očima to tátovo divadélko... „Já koblížek, koblížek, po sýpkách smetený, na másle smažený, na okně chlazený...“ Namyšlený koblížek utekl babičce, dědečkovi, medvědovi a dokonce i vlkovi. Jen chytrá liška ho přelstila a snědla...

V Terezínských stínech je ještě další reminiscence – stínové divadlo je o dětech, které bojují se zlým vlkem, ale je podmalované melodiemi a některými motivy a náznaky z Brundibára. Místo

Brundibára však v Terezínských stínech figuruje zlý vlk. V tomhle divadle děti zlého vlka zaženou a vítězně zpívají „Brundibár poražen“ – jenže pak přijede tužkou nakreslený vlak a jede zlou krajinou reálných koncentračních táborů... Divák pochopí, že jen v pohádce děti nad vlkem vyhrály.

Ale jestliže jednotlivé roviny názvu si uvědomí jen někdo, určitě každému musí být srozumitelné poselství filmu – že ty povražděné židovské děti nesmějí být zapomenuty.

**vysílala ČT:D, 9. 5. 2020
v 11:10**

Gratulace

Upřímně gratulujeme paní
HANĚ TRÁVOVÉ,
která 10. září oslavila
95. narozeniny.
(Rozhovor s ní jsme
přinesli v našem časopise
v č. 90 – duben 2018.)

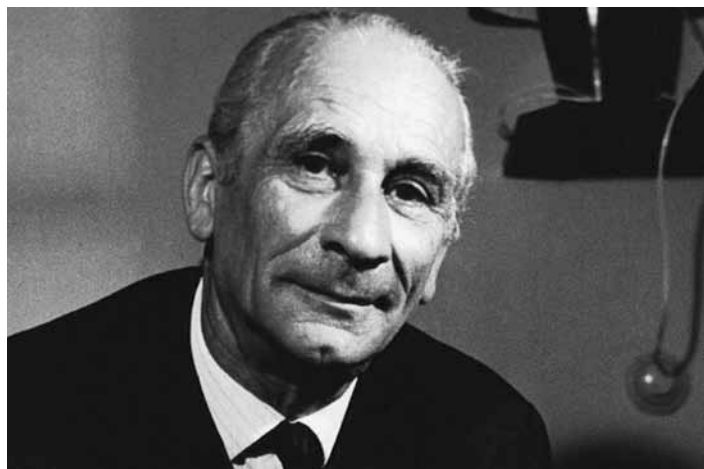

Pamětní deska k 112. výročí narození Karla Ančerla

Obyvatelé domu v Přemyslovské ulici č. 9, v Praze 3 na Vinohradech, kde šéfdirigent České filharmonie dlouhá léta žil, umístili na průčelí domu pamětní desku připomínající tuto mimořádnou osobnost.

Pamětní deska

Karel Ančerl

Karel Ančerl se narodil 11. 4. 1908 v Tučapech, zemřel 3. 7. 1973 v kanadském Torontu. Byl zejména významným a dlouholetým dirigentem České filharmonie, který se po své emigraci v roce 1968 uplatnil i v Kanadě. Jeho nahrávky děl Dvořáka, Janáčka, Stravinského, Schönberga, Bartóka, Prokofjeva či Kabeláče jsou dodnes vysoce ceněny.

Narodil se v židovské rodině vyrábějící lihoviny. Hudební vzdělání získal v Praze, skladbu studoval u Jaroslava Kříčky, dirigování u Pavla Dědečka, také se věnoval hře na bicí nástroje. Význam pro jeho uměleckou kariéru mělo studium mikrointervalové hudby (*používající i čtvrttóny*) u Aloise Háby, a také pravidelná účast na zkouškách České filharmonie, kde mohl sledovat práci Václava Talicha.

Poprvé dirigoval ve svých 22 letech, kdy jako své absolventské vystoupení provedl vlastní symfonietu. Záhy na sebe upozornil i v zahraničí, když v Mnichově připravil Hábovu operu *Matka* pro Hermanna Scherchena, kterou o šestnáct let později sám uvedl v Praze. Na festivalech ve Vídni (1932) a v Amsterdamu (1933) získal pozitivní kritiku.

V Československém rozhlasu, kam posléze nastoupil, mu byla zpočátku svěřována jen práce režisérská a záskoky v nouzi. Jeden ze záskoků, kdy převzal dirigování obtížné 3. symfonie Sergeje Prokofjeva, vzbudil pozornost, uznání a vynesl mu pozvání k České filharmonii i na další mezinárodní festival moderní hudby do Barcelony.

Po německé okupaci byl z rozhlasu propuštěn, a tak pracoval jako lesní dělník poblíž svého rodiště. Následně byl gestapem uvězněn v Táboře a pak pracoval jako dělník firmy Teerag v Soběslavi. Dne 12. listopadu 1942 byl i s manželkou deportován do Terezína, kde se podílel na hudebních aktivitách. Po dvou letech byl zařazen do transportu do Osvětimi, kde ztratil svou rodinu. Na přelomu zimy a jara roku 1945 absolvoval pochod smrti, který prošel také Frýdlantem.

Ve vlasti i ve světě po roce 1945

Po skončení války byl nejprve ředitelem nově budované Opery 5. května, poté šéfdirigentem Symfonického orchestru v Československém rozhlasu.

Vrcholné období jeho umělecké činnosti začalo v roce 1950, kdy byl jmenován uměleckým ředitelem České filharmonie, kterou řídil plných osmnáct let. S ČF odehrál 766 koncertů. Národním umělcem byl jmenován v roce 1966.

Repertoár České filharmonie rozšířil zejména o díla klasičtů 20. století, věnoval se také dílu Bohuslava Martinů a soudobých českých skladatelů. Českou filharmonii uvedl do světa v roce 1959 zájezdem do Austrálie, na Nový Zéland, do Číny, Indie a Japonska, později i do USA a Kanady. S ČF koncertoval i v řadě evropských zemí a sám byl zván jako dirigent k předním světovým orchestrům.

Jeho nahrávky se staly velmi populárními nejen u nás, ale byly oceněny i mezinárodními gramofonovými cenami. Supraphon vydal kolekci jeho nahrávek na 42 kompaktních discích pod názvem „Karel Ančerl Gold Edition“.

Emigrace

V roce 1968 se rozhodl emigrovat z Československa. Po dvou koncertech, které dirigoval ještě na festivalu Pražské jaro, odejel do Kanady, kde se záhy stal šéfdirigentem symfonického orchestru v kanadském Torontu, tedy „Toronto Symphonic Orchestra Music Director“. Od roku 1969 až do své smrti v roce 1973. Jako hostující dirigent zajížděl i k americkým orchestrům.

Dne 3. července 1973 v Torontu zemřel. Po letech byly jeho ostatky převezeny do vlasti a uloženy na vyšehradském Slavíně. V rodných Tučapech mu byla v roce 1998 odhalena pamětní deska, 23. června 2018 pak byla před jeho rodným domem odhalena jeho busta za účasti kanadské velvyslankyně.

V Terezíně (1944)

Vzpomínka pamětníků – život v našem domě v letech 1945–1963 (Přemyslovská 9, Praha 3)

vzpomíná Tamara Pavlíčková

Po válce se Karel Ančerl podruhé oženil s Hanou Glücklichovou, s níž měl dva syny. Jiřího, narozeného v roce 1946, a Ivana, narozeného o dva roky později. Jak to bylo tehdy v padesátých letech zvykem, žily děti z našeho i okolních domů denně spolu. A že jich tehdy bylo! Jen v našem domě žilo přibližně 12 dětí obdobného věku. Navíc dvorky v celém bloku byly propojeny, a tak jsme si hráli nejvíce na našem dvorku. Vůdčí roli mezi námi měl právě Jirka Ančerl, který rozhodně nebyl klidným a vzorným dítětem. Vymýšlel všechny možné „klukoviny“ – často na neoblíbeného správce domu. Moje maminka, Gusta Síbová, mne a bratra spolu s kluky Ančerlovými vodila do Žlutých lázní, kde nás plavčík naučil plavat, můj tatínek nás učil šachy, v zimě jsme bruslili na kluzišti U vodárny, v naší ulici jsme s ostatními dětmi hráli vybíjenou apod.

Když jsme s bratrem byli pozváni do bytu p. Ančerla, mohli jsme ho jen zahlédnout dveřmi do jeho pracovny, kde dominovalo krásné černé křídlo, u kterého se pan dirigent připravoval na své koncerty. Pan Ančerl byl nesmírně laskavý člověk, za klavírem působil majestátně a se znějící hudbou na nás působil až nadpozemsky. Bohužel jeden z vážných důvodů, proč se Ančerlovi odstěhovali, byl i tehdy běžný a těžko snesitelný dohled správcové nad vším, co se v domě děje, včetně špiclování a znepřijemňování života jemu i jeho rodině.

Naše pamětní deska a její smysl

Národ zbavený vzorů nutně eroduje. Musí je proto hledat, nejen v současnosti, ale i v nedaleké minulosti. A právě v osobě Karla Ančerla máme před sebou takový příklad, kdy neskutečně těžký a tragický osud (Terezín, Osvětim, ztráta rodiny, emigrace) nezlomil osobnost tohoto mimořádného umělce, který dokázal významně obohatit naši i zahraniční kulturní scénu. 18 let v čele ČF, 766 koncertů s ČF, 42 CD (tj. pouze výběr), úspěch v Kanadě – to vše hovoří samo za

Kresba Petra Kiena, Terezín (1943–1944)

sebe. To, že někteří z nás měli to štěstí a čest poznat ho osobně, žít v jednom domě s tak mimořádnou osobností, ve všech směrech nás motivovalo iniciovat jeho připomenutí vytvořením pamětní desky. Nejde jen o nás, pamětní deska by měla zkulturnit veřejný prostor a působit zejména tím, že bude upozorňovat na opravdové osobnosti, které se svým umem, osobní integritou a vůlí dokázali zapsat do historie našeho národa, na kterou můžeme být hrdi.

Poděkování

Vznik a úspěch tohoto projektu byl samozřejmě odvislý od výtvarného zpracování pamětní desky. Tohoto úkolu se zhostila akademická sochařka MgA. Paulina Skavová, která vynikajícím způsobem ztvárnila p. Karla Ančerla při dirigování, ke kterému byl svým nadáním předurčen a které naplňovalo celý jeho život. Velké uznání patří rovněž umělecké slévárně Horní Kalná HVH, spol. s r.o., reprezentované paní Vajsovou a panem Horákem, jak za bezvadné provedení díla, tak i za jejich ochotu a iniciativu, bez níž by deska nemohla vzniknout. Příspěvek ve výši 15 000 Kč, který věnoval NFOH v rámci projektu Připomínka obětí holocaustu, hrazený z dotace Ministerstva kultury ČR, usnadnil nejen vznik této pamětní desky, ale je vnímán jako širší společenská podpora projektu, který primárně vznikl z individuálního nadšení několika obyvatelů tohoto domu.

*Tamara Pavlíčková
(Životopisné údaje čerpány z Wikipedia)*

Střípky vzpomínek

Chava Livni (Eva Fürst), Kiriát Tivon, Izrael

29. září 1944

Tohle je konec... je noc, stojíme u Dunaje, pár lidí hlídaných Hlinkovou gardou. Ticho – voda je černá, jenom měsíční záře dopadá na vodu. Tohle je moment rozloučení – je mi 18 let a říkám sbohem životu, protože vím: Tohle je konec. Chtěla bych křičet, odolat – ale je to beznadějně.

Začínají nás shromažďovat – dlouhá řada lidí s taškami a ruksaky jde spícím městem, kráčíme dokud se nedostaneme do budovy ÚŽ (Ústředňa Židov). Polykám slzy, nechci začít plakat, být slabá.

Všelijaké myšlenky mi probíhají hlavou – myslím na všechny své přátele, kteří odešli dva roky před námi, a vím, že již nejsou naživu. Myslím na ty, kteří žijí s falešnými doklady nebo se skrývají, možná dostanou šanci... Jak málo jsme věděli před dvěma lety – a poté, když jsme začali dostávat nějaké zprávy a informace – měsíce pokusů zachránit alespoň některé z nás...

Je to možné, že jsem ta samá dívka, která vyrůstala chráněná a milovaná – ta která chodila s „Fräulein“, hrála si se svou sestřenicí Liese, s níž jsme objevovaly knihy, Karin Michaelis, Erich Kästner... Na protestantské škole s mou milovanou učitelkou Edith, s přáteli, s nimiž jsem se procházela po Starém Městě, nejvíc pak s naším otcem, který miloval staré domy a dvorky. Naše výlety po okolí. Všechno bylo bezstarostné, jako kdyby to mělo trvat věčně... už si ani přesně nepamatuji, kdy to všechno skončilo. V německé střední škole, kde polovina třídy byli Židé, se atmosféra začala pomalu měnit – pak, jednoho rána skupinka „Hitlerovy mládeže“ stála u vchodu do školy a každého se ptala: „Žid?“ Ti, kteří nebyli Židé, byli vpuštěni dovnitř a poté vyšel ředitel a promluvil k nám – vyhlásil, že co se stalo je v rozporu s jeho přesvědčením a že od tohoto momentu podává výpověď.

Jeden rok ve slovenské škole – nerozuměla jsem slovensky a byla jsem tam hrozně nešťastná. Ale potom jsem se připojila k sionistickému mládežnickému hnutí – mému druhému domovu. Moji rodiče to však neschvalovali, stále věřili v jakousi lidskost ostatních a neviděli, že národnost či náboženství jsou důležité. Jedinou důležitou věcí v jejich očích bylo být dobrou lidskou bytostí. Do doby, než se začaly zavádět protizidovské zákony, jsem nikdy netušila, kteří z přátel mých rodičů byli Židé, nikdo si nikdy nemyslel, že by to vůbec stálo za zmínku...

Další rok v židovské škole. Ale většinu času jsem strávila v mládežnickém hnutí. V roce 1939 tři bratři mojí matky a jejich rodiny byli pokřtěni – doufali, že by jim to mohlo pomoci. Snažili se přesvědčit moji matku, aby udělala totéž – můj otec naléhal, aby to bylo nejdříve zkontrolováno se mnou, protože mi bylo už 13 let a byla jsem dostatečně stará na to, abych se rozhodla sama. Je to těžké vysvětlit – vyrůstala jsem téměř bez náboženství – ale tohle jsem udělat nemohla. Později jsem od mého otce slyšela, že se rozhodl stejně jako já – a nakonec se na tuhle myšlenku zapomnělo úplně.

Ve věku 14 let už pro mě nebyla žádná škola. Byl vyhlášen jeden „židovský zákon“ za druhým. Museli jsme odevzdat

Chava a Max Livni – foto z archivu M. Vidlákové

zlatu, stříbro, kožešiny, radia a tak dále... Můj otec byl propuštěn z práce v bance. Museli jsme začít nosit žlutou hvězdu, nebylo nám dovoleno pohybovat se po veřejných parcích, kinech, divadlech. Ale my jsme byli mladí a chtěli jsme užívat život. Setkávali jsme se na hřbitově, učili se sami v malých skupinkách – vymysleli jsme „registku“ – jakousi kartotéku s různými odkazy hlavně pro historická a zeměpisná fakta a vždy ještě byly také knihy a rozsáhlé debaty o nich.

Mezitím jsme museli opustit náš byt, který byl „moc velký“ pro 4 osoby, a přestěhovali jsme se k babičce, která žila také v „příliš velkém“ bytě.

Sionistické mládežnické hnutí organizovalo skupiny pro přeškolení, nejvíce pro práci v zemědělství. Nejdříve jsme pracovali na vinicích a poté ve velkých zeleninových zahradách (ty patřily našemu strýčkovi a on sám zde pracoval také jako instruktor). Bylo zavedeno několik Hachšarot (Hachšhara – skupina pro přeškolení, žijící pohromadě v komunitě) – a to i pro mladší lidi. Všechny ty skupiny plánovaly společný odchod do Palestiny. Mnoho členů z mé skupiny odešlo do Čadce – malého městečka nedaleko polských hranic. Hrozně moc jsem se k nim chtěla připojit, ale trvalo mnoho týdnů přesvědčit mé rodiče, aby s tím souhlasili – nakonec jsem jela do Čadce na podzim roku 1941.

Čadca. Nemám na to žádné soustavné vzpomínky – měsíce těžké práce, intenzivní život, učení se hebrejštině, ale také nová přátelství, povídání dlouho do noci... A vždycky tu byl Motke, náš Madrich (vedoucí), kterého jsme všichni zbožňovali.

Balíčky z domova byly děleny mezi všechny, v pátek večer, každý v bílé košili, poté co jsme uklidili celý dům, zpěv a muzika... A pak to najednou skončilo. Zvěsti kolem transportů na práci na východě se staly skutečností – každý starší 16 let musel jet. Tři dívky (mezi nimi i já) byly příliš mladé a musely jet domů. Několik členů naší

Luhačovice vzpomínají

Paní Libuše Salomonovičová zůstala i po smrti svého manžela nejen naší věrnou čtenářkou, ale i dodavatelkou různých informací. Tentokrát nám poslala zajímavou zprávu, která byla otištěna v událostech z města Luhačovice o tom, jak se město věnuje památce povražděných židovských spoluobčanů a rodáků:

Dne 11. 6. 2020 se v Luhačovicích konalo pietní shromáždění, při němž byla u vstupu do městské knihovny odhalena pamětní deska se jmény obětí holocaustu, neboť jak zní motto plakety: „Žádné jméno nesmí být zapomenuto“. Při odhalování desky byla přečtena i jejich jména. Obřad doprovodil svým proslovem starosta Luhačovic, pan Marian Ležák. Po něm promluvil i jiné významné osobnosti jako např. radní Zlínského kraje paní Michaela Blahová a další. V téže době probíhala v Luhačovickém muzeu výstava Luhačovice a Židé, uspořádaná ředitelkou Muzea luhačovického Zálesí, paní Blankou Petrákovou, která sepsala i podrobnou publikaci věnovanou historii židovské místní komunity i mnohých letních návštěvníků lázní. Je nutno hlavně ocenit, že podnět k této akci vzešel z řad místních, nežidovských občanů.

skupiny, kteří ten den nebyli v Čadci, bylo ušetřeno, ale zbytek musel jet. My jsme přijely domů, nešťastné, že jsme se musely rozejít s ostatními. Nevěděli jsme, co si budoucnost připravila pro naše přátele – myslely jsme si, že to nejhorší, co by se jim mohlo přihodit, je těžká práce, možná také hlad – ale společně bychom to vydrželi... Mnoho měsíců později jsme se dozvěděly, že byli odvezeni do Treblinky a tam zemřeli.

Nějakou dobu předtím byla založena „Pracovní skupina“. To byla nízkoprahová skupina, oficiálně pracující v rámci Ústřední Židov a snažící se zachránit, co se ještě dalo. Náš otec, který byl šéfem financí v Ústřední Židov, se k ní také připojil. Její duší byla Gisi Fleischmannová (které musím také děkovat za to, že přemluvila mé rodiče, aby mě nechali jít do Čadce). Byla to velice různorodá skupina lidí: horliví sionisté Gisi a Dr. Oskar Neumann, dále dva rabíni (jeden ortodoxní, druhý nikoli), asimilovaní židé (jako můj otec) - ale Gisi, jejímž mottem bylo: „dobro komunity je přednější než osobní zájmy“, dosáhla toho, že všichni spolupracovali.

Časem jsme si uvědomili, že prioritou je najít cestu a způsob, jak zachránit co nejvíce lidí. Jedna skupina z mládežnického hnutí přešla nelegálně maďarské hranice – tam byla situace v té době mnohem lepší. Pak jsme začali vyrábět falešné doklady pro ty, kteří nevypadali „příliš židovsky“, a pro ty kteří se nemohli vydávat za „árijce“. Žít jako „árijec“ nebylo nijak jednoduché, museli jste mít potravinové lístky, ale našli jsme lidi, kteří nám pomohli navzdory nebezpečí, kterému čelili. Byl to například jeden policista, který nás zásoboval potravinovými lístky a příležitostně chlebem, pak tu byla Katica, prادلena, která pronajímala postele dělníkům a byla ochotná vzít si k sobě na pár dní lidi, kteří se skrývali. Její byt byl pro mnoho lidí, kteří utekli z Polska, první stanicí. Moje přítelkyně Aviva a já jsme našly židovské rodiny, kterým jsme hlídaly děti. Tímto způsobem jsme si vydělávaly nějaké peníze a mohly poslat balíčky s jídlem našim přátelům, kteří byli v pracovních táborech.

Někdy během tohoto roku jsme byly povolány k transportu – soustředili nás už v městské hale – ale v poslední chvíli jsme byly propuštěny – protože otec byl šéfem financí. V té době jsme už také žili s rodinou Fleischhackerových (jejich vila byla obsazena německým funkcionářem). Když

pro nás přišli, moje teta uvařila všechna vejce, co jsme doma měli – následující dny jsme všichni jedli vejce natvrdo...

Na podzim roku 1942 transporty přestaly – přirozeně nikdo nevěděl na jak dlouho. Ale každý den byl dar. Každý den, který minul, aniž bychom slyšeli, že někteří z našich přátel byli sebráni.

Ted' jsme měli trochu víc času zorganizovat náš vlastní život. Museli jsme opustit babiččin byt. Odešla do Nitry, kde manžel mé sestřenice, Micky Orovan, pracoval jako lékař v místní nemocnici a vzal ji k sobě jako pacientku. Zbytek z nás – rodina Fleischhackerů a my – jsme se přestěhovali do bytu na Dunajském nábřeží – můj strýček měl „výjimku“ (chodil do té samé školy jako katolický kněz Tiso, který byl hlavou Slovenského štátu) – a nám bylo povoleno bydlet v této ulici, kde Židé vlastně bydlet nesměli.

(Pokračování Strípků vzpomínek v příštím čísle.)

Gratulujeme

paní VĚŘE ŠTINGLOVÉ,

kteřá oslavila 26. srpna 92. narozeniny v plné síle a s bystrým okem. Na pouti se jí podařilo sestřelit pouhými čtyřmi pokusy dvě papírové růže.

(Rozhovor s ní jsme přinesli v našem časopise v č. 88 – listopad 2017.)

Vážení členové Terezínské iniciativy, vážení přátelé!

Dlouho jsme přemýšleli, dlouho jsme zvažovali všechna pro a všechna proti a nakonec jsme dospěli k názoru, že letošní sněm Terezínské iniciativy nebudeme pořádat.

Důvody jsou jistě vám všem zřejmé. Už 3. dubna jsme se měli sejít na tradičním jarním sněmu. Měli jsme všechno připravené, ale kvůli koronavirové karanténě jsme konání sněmu byli donuceni odvolat.

Připravili jsme náhradní termín – 12. října. Všechno jsme měli připravené. Místnost v hotelu DUO, všechny nutné projevy a zprávy, hudební vystoupení, občerstvení, dokonce i pamětní magnetky k 30. jubileu založení Terezínské iniciativy.

Současná hlášení o stále se zvyšujícím počtu nově nakažených covidem-19 ale mluví proti konání sněmu. V první polovině září počty nakažených v Praze enormně vzrůstají a covid-19 stále expanduje. Situace je alarmující.

Chtěli jsme jako *berličku* pro rozhodování vyjádření hygieny, i když nám bylo jasné, že jednoznačné stanovisko dát nemohou. Hygienická stanice hlavního města Prahy nám na náš dotaz, zda konat v říjnu sněm, na němž se sejdou přeživší holocaust (věkem kolem devadesátky) a jejich dcery a synové (věkem kolem sedmdesátky), tedy lidé, kteří v ani jedné skupině již nejsou mladíci a mladice, odpověděla, že nemohou předjímat vývoj situace v říjnu.

Uspořádali jsme tedy anketu mezi členy předsednictva, z níž jednoznačně vyplynulo (poměrem hlasů 9:2) sněm za současné pandemie nesvolávat, přestože nekonáním každoročního sněmu porušujeme dlouholetou tradici i stanovy. Avšak zdraví našich členů je pro nás na prvním místě.

Riziko možné nákazy shledáváme neúměrně vysokým.

**Michal Stránský, za předsednictvo TI
15. září 2020**

Mazl tov v Garamondu

Nakladatelství Garamond vydává na 296 stranách autobiografický román Mazl tov belgické spisovatelky a novinářky Margot Vanderstraeten, který je okénkem do nepřístupného světa dnešních evropských ortodoxních Židů. Román získal literární cenu v Belgii a Nizozemsku a figuroval mezi deseti nejprodávanějšími tituly roku 2017. Deník De Standaard jej vyhlásil za nejlepší non-fiction roku a byl doposud přeložen do pěti jazyků. Belgická královna Mathilde označila Mazl tov za jednu z nejdůležitějších knih, které jí otevřely oči.

Mladá Margot Vanderstraeten si potřebuje při studiu na vysoké škole přivydělat, a tak kývne na nabídku moderní ortodoxní rodiny, aby jejich děti, které chodí do židovské školy, doučovala laické předměty. Na vysokých podpatcích, v upnutých džínkách s motivy umrlčí lebky, ateistickými názory a íránským přítelem, je tato mladá žena jako pěst na oko tradicím, které si tamní židovská komunita už od nepaměti pěstuje: zbožnost, poslušnost, nenápadnost. Přesto se jí postupem let podaří navázat úzký vztah s židovskou rodinou Schneiderů, které svými postoji konfrontuje s jejich tolik upjatým a uzavřeným světem, který se zároveň učí chápat. Tento svět totiž po staletích strádání a pronásledování o další konfrontace ani publicitu nestojí – ostatně, jak v knize praví dohazovačka židovských sňatků: „Čím méně lidí o našem způsobu života bude vědět, tím lépe.“

Autorka románu Margot Vanderstraeten, která se po studiích dala na novinářskou a spisovatelskou dráhu, se po letech

rozhodla své zážitky a postřehy z období stráveného v židovské čtvrti popsat. Výsledkem je autobiografická kniha, která čtenáře vtáhne hned od první stránky. Autorka se v ní nevyhýbá

svým pocitům nevěřícínosti a rozhořčení při konfrontaci s mnoha přísnými a nesmlouvavými zákony, jež řídí život rodiny Schneiderů, u nichž pracuje, ale zároveň dává prostor i jejím členům, aby ji – a potažmo i nás, čtenáře – zasvětili do zákonitostí, protivenství, ale i zkušeností a obav vyplývajících z jejich světa.

**Markéta Faustová,
nakladatelství
Garamond**

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@email.cz.
Redakční rada: Eva Fantová, Zoja Franklová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.

Číslo 101 vyšlo v září 2020.

MK ČR E 10779